

WASS ALBERT

## ANGYALKA

Feketén készülődött a karácsony. Reggel óta szünet nélkül csorgott az eső, s a kisváros csatakos utcáin hideg köd tapadt a házfalakhoz. Az emberek föltúrt gallérral, morcosan siettek, s ázott, ócska ruháikban még soványabbaknak és éhesebbeknek látszottak, mint máskor.

A rendőrség épületében rosszkedvű homály uralkodott. A főnök indulatosan csapkodta az ajtókat egész nap, s az írrok behúzott nyakkal hajolt az asztala fölé, csak lopva mert néha a faliorára pislogni. Iszonyú lassan mászott az idő.

Öt perccel négy előtt a főnök kilépett a belső irodából. Kabát volt rajta és kalap.

– Kimegyek levegőzni, Krájnok – mordult rá az írrokra. – ha ötig nem jövök vissza, hazamehet. Jelentés?

A sovány írrok buzgó igyekezettel szökött fel székéről.

– Semmi fontos főnök úr. Az öreg Garami két hete nem jelentkezett...

A hatalmas rendőrfőnök hangja úgy csattant a nyaka közé, mint a mennydörgés.

– És ezt csak most jelenti? Behozatni a vén bitangot! Büntetőcellába vele! Tán azt hiszi a vén semmirevaló, hogy amiért törvényszéki bíró volt annak idején, most nem kell engedelmeskedjék a törvénynek? Majd megtanítjuk! Ahelyett, hogy hálás lenne, amiért kiengedték a munkatáborból, s megúsza annyival, hogy hetenként egyszer jelentkeznie kell! Most már az is sok neki! Mi-helyt bejön a járőr, küldje ki utána! Érti?

– Igenis – hebegte az írrok, s a főnök haragtól fújtatva kidübörgött az irodából.

Az ajtót döngve csapta be maga után.

Kint esett az eső. A hatalmas úr föltúrta kabátján a gallért, s lassú léptekkel megindult az utcán. A köd szagú, nyirkos levegő jólesett, s ahogy zsebre dugott kezekkel, maga elé bámulva haladt, megpróbált nem gondolni semmire. Arra sem, hogy karácsony van. A múltra sem. Semmire. De a léptei súlyosak voltak, s vállait valami nyomta láthatatlanul.

Ázott kis olcsó ruhában sovány leányka haladt előtte az utcán, vállán karácsonyfát cipelt.

Alig lehetett több tíz esztendősnél. Nagy volt számára a fenyő, s nehéz, alig vonszolta magát alatta. Harisnyátlan, vörösre fázott lábán, nagy elnyűtt munkásbakancsot viselt.

Időnként megállt, letette a fát, és kékre fagyott kezeit szájához emelte. A rendőrfőnök lassan utolérte, és megállt mellette.

– Kinek viszed azt a fát? – kérdezte haragosan.

A leányka ijedt szemekkel nézett föl reá. Szemei kékek voltak és nagyok.

– Haza, nagyapóhoz rebegte félénken. – Nagyapó beteg. A temető szélén vágtam. Nem szabad?

– Miért ne lenne szabad... – morogta a főnök bosszúsan.

Valami furcsa, megmagyarázhatatlan érzés fogta el, ahogy azokba a kék szemekbe nézett.

– Hol laktok?

– A Rigó utcában.

A hatalmas ember körülnézett. Üres volt az utca, és félig már sötét. Hirtelen lehajolt és megmarkolta a fát.

– Majd én viszem – dűnyögte valami furcsa szégyenkezéssel a hangjában – nehéz neked.

A kislány ámulva nézett föl reá, a szeme ragyogott.

– Milyen jó ember maga!

– Gyere! – morogta a főnök, és megindult a Rigó utca felé, vállán a fenyővel. Szó nem esett közöttük egész úton. Egy ház előtt a leányka megállt.

– Itt lakunk – mondta – hátul...

A főnök is megállt, és a fenyőt letette maga mellé a falnak támasztva. Szótlatlanul nézték egymást egy pillanattig.

– Köszönöm, hogy olyan jó volt... – kezdte a leányka bizonytalanul, de a rendőrfőnök legyintett. Szinte gorombán mondta:

– Ne köszönj semmit. Csak emlékeztetted valakire, ennyi az egész. Nekem is volt egyszer egy kislányom, olyan, mint te...

A goromba hang furcsán ellágyult, s a leányka csodálkozva nézett föl a nagy erős emberre.

– Hol van most?

– Meghalt.

Csönd volt a szó után, mély és sötét csönd. csak az esőt lehetett hallani, ahogy alácsorgott a háztetőről.

– Akkor az égben van – szólalt meg a kislány tárgyilagosan.

– Ott van az én apukám is, meg anyukám is. Biztosan együtt vannak ott most, és az ő kislányuk, a maga kislánya ott főtt... Nem jön be? – kérdezte hirtelen. – nagyapó örvendene, s én is...

Segíthetne nekem földízíteni a karácsonyfát... Aztán énekelnék egy kicsit, ahogy karácsonykor szokás...

A nagydarab ember lehajtotta a fejét, és egy pillanatra félrefordult. Mintha egy könnyecseptet törölt volna ki a szeméből.

Aztán lehajolt a fenyőfáért.

– Gyerünk hát! – mondta, és a hangja furcsa volt, mély és halk, és egészen más, mint azelőtt...

A leányka kinyitotta a kaput, és előrement. Megkerülték a házat.

– Még azt sem tudom, hogy mi a neved – szólalt meg a rendőrfőnök, mikor a hátsó ajtóhoz értek.

– Angyalka – felelte a kislány, és kezét rátette a kopott kilincsre.

– Így szólítanak az emberek. Egyébként Rozi a nevem, csúnya név, ugye? Legyünk csöndesen, hátha nagyapó alszik...

Óvatosan kinyitotta az ajtót és belesett. – Jöjjön! – sutogta halkán. Aztán elakadt a szava és egy pillanattig döbbenve nézett.

– Valami baj van? Beteg talán? A rendőrfőnök halálos sápadt volt, és reszketett. S a szemei... a szemei olyanok voltak, mint aki kísértetet lát.

– Beteg? – ismételte meg a leányka ijedten a kérdést. A rendőrfőnök megrázta a fejét, és szótlánul belépett a nyitott ajtón, vállán a karácsonyfával. A szegényesen berendezett szűk kis szobában egy árva villanykörte égett, fénye hideg volt és kietlen. A szoba sarkában ócska vaságyon, fehér hajú, sovány öregember aludt a falnak fordulva.

A főnök odatámasztotta a fenyőfát a fal mellé.

– Nincs tűzrevalótok, – kérdezte dörmögve, és állával a sarokban álló pléhkályha felé bökött. A leányka betette az ajtót.

– Van egy kevés, de takarékoskodni kell vele – súgta. A szekrény alól előhúzott egy fából készült karácsonyfátalpat, és az asztalra tette.

– Ide tesszük a karácsonyfát, jó?

A főnök föltette a fenyőfát a talpra. A leányka kinyitotta a szekrényt, és elővett egy papírdobozt.

– Amíg nagyapó alszik, földíszítjuk a fát – súgta és odatette a dobozt az asztalra. Használt karácsonyfadísz volt benne. A szekrényajtó nyikorgására az öregember ott az ágyon megmozdult, köhögni kezdett, majd nehézkesen átfordult a másik oldalára. Szemei lassan megnyíltak és keresve tapogatták végig a szobát. Aztán megakadtak a rendőrfőnökön és nem mozdultak többet.

Nagyapó – újságolta a kislány lelkendezve – ez a jó bácsi segít nekem hazahozni a fát!

Nagyon jó bácsi, nagyapó, neki is van egy leánykája fönt az égen, ahol anyuék vannak, és én behívtam, hogy legyen velünk karácsony estéjén... Ugye jól tettem nagyapó?

– Jól tetted, Angyalka – felelte az öregember halkán, anélkül, hogy levette volna szemét a rendőrfőnök arcáról. – tessék leülni rendőrfőnök úr...

Köhögés rázta meg, görcsös, csúnya köhögés.

A rendőrfőnök néhány pillanatig döbbenve nézte hamuszürke arccal. Aztán lassan odament az ágyhoz.

– Nem tudtuk, hogy beteg, Garami úr – mondta halkán. – Hívatott orvost?

A volt törvényszéki bíró megrázta a fejét a gyűrött párnákon.

Kár nekem az orvos – hörögte – tudom én azt. Az idő eltelt fölöttem. Mindannyiunk fölött eltelik egyszer.

Ebben az egyben nincs különbség közöttünk...

A köhögés miatt alig lehetett megérteni a szavait. A rendőrfőnök lassan leült az ágy melletti székre és arcát a tenyereibe hajtotta. Csönd volt, csak a beteg ziháló hörgeése hallatszott, s az ezüstpapír-láncocskák halk nesze, ahogy a kislány ott az asztal mellett egymás után aggatta őket a karácsonyfára.

– Három gyertyavégem is van még! – szólalt meg boldog, csilingelő hangon, mikor befejezte a díszítést.

– Csak átszaladok Sánta nénihez gyufáért, s aztán boldog karácsony lesz, és énekelünk!

Alig csukódott be az ajtó, a beteg megszólalt megint. Rekedten, akadozva:

– Meghalni... nem rossz... az olyannak, mint én vagyok... csak... azt tudnám... Angyalkával mi lesz? Mi lehet belőle a maguk világában... rendőrfőnök úr? ... Az Angyalkákból?...

A rendőrfőnök néhány percig hallgatott. Amikor megszólalt a hangja komoly volt és szelíd:

– Nekem is volt egy leánykám – mondta. Angyalkának hívtuk őt is. Ekkora volt éppen, amikor... amikor meghalt. A háború vitte el...

– Sok mindent elvitt a háború – felelte a beteg.

– A családomat – mondta a főnök, és a hangja keserű volt.

– Az enyémet is... csak ő maradt. Angyalka. Kinek maradt? – tette hozzá a kérdést zihálva. – nekem, aki elmegyek?...

Aztán csönd volt a két magányos ember körül a szobában. Az emlékek árnyéka ránehezedett a csöndre, sötét, fekete, vérbe fagyott árnyékok, s az asztal közepén álló árva kis karácsonyfán didergett az ócska ezüstdísz. Könnyű, futó léptek hallatszottak kint, s a rendőrfőnök hirtelen fölkapta a fejét.

– Miatta ne aggódjon, Garami úr – mondta sebesen, s a hangja rekedt volt és fojtott.

– Angyalka az én leányom lesz, örökbe fogadom...

Az ajtó megnyílt.

– Itt a gyufa! – csilingelte örömtől lelkesen a kislány.

– Most meggyújtom a gyertyákat, nézzék!

A csöndben hallani lehetett a gyufa sercegését. Az öregember feje lassan megmozdult, s egy kép felé fordult a falon. Katonatisztet ábrázolt a kép.

– Ez volt az apja – motyogta halkán.

– A rendőrfőnök ránézett a képre, aztán lehajtotta a fejét.

– Magának ellensége volt... – suttozta a beteg lázas szája.

A három kis gyertyacsonk apró, sárga lánggal égett a karácsonyfán.

Félénk, szomorú kis lángok voltak, de égtek mégis.

– Most énekeljünk! – szólalt meg a kislány a karácsonyfa mellett.

A rendőrfőnök fölállt.

– Kezdd el, Angyalka! – mondta szelíden.

Mikor a rendőrfőnök durván berúgta a Garami-lakás ajtaját, döbbenve torpant meg a küszöbön.

A hatalmas és félelmetes rendőrfőnök ott állt összetett kezekkel egy olcsó kis karácsonyfa előtt, mellette egy vézna, csillogó szemű leányka, és együtt énekeltek a karácsonyi dalt. Az ének elakadt, a leányka szeme nagyra nyílt, ijedtre, az egyenruhák gombjai hidegen csillogtak.

– Tegyétek be az ajtót! – mordult rá a rendőrfőnök az őrzőjára. – nem látjátok, hogy karácsony van?

– Aztán intett. – Énekeljetek!

Ezüstös tiszta csengéssel emelkedett föl Angyalka hangja a fűtetlen, szegényes szobából, föl, föl a magasságos ég felé, s néhány pillanatig egyedül szálldosott, mint egy árva, Istenhez menekülő galamb. De aztán lassan, tompán, mintha mély és sötét pincéből jött volna, követni kezdte énekét a férfiak dörmögő hangja is, s a dal hömpölygött, áradt, nőtt, emelkedett, míg végül is egyetlen hatalmas zsolttárrá forrva betöltötte a szobát s az egész sötét, hideg világot.

S a három kis pislákoló gyertyavég fénye szelíden csilant meg a marcona férfiak megkönnyesedő szemeiben. A beteg vénember ott hátul az ágyban lehunyta a szemét.

Valami mégis megmaradt – suttogetta halkán –, az emberi szív.

Köszönöm, Isten...

\*\*\*\*\*

FARKAS ISTVÁN

## A FÜGELEKVÁRTÓL TARNAI IMRE BÁCSI LELKÉIG...

(GONDOLATAIM A NOVEMBERI KOINONIÁT  
OLVASVA)

Ez a novemberi KOINONIA ismét egy nagyszerű tanúságtétel. Amikor először végigfutottam rajta, még csak megéreztem. Aztán, ahogy egyre mélyebbre mentem a cikkek mondanivalójába, kezdett valami körvonalazódni. Egy ilyen folyóiratszám összeállítása egy nagyon komoly szellemi munka. Nem lehet, hogy csak úgy össze legyenek lapátolva a cikkek. Mi lehet az az összekötőszál, ami ezeket az önálló gondolatokat összefűzi? – kérdeztem magamtól. És keresni kezdtem. Amit találtam röviden itt leírom. Talán nektek, a szerkesztőknek nem ez volt a fonalatok, bennem mégis ilyen módon állt össze.

*„Végül egy kép a bő termésről. Amit nem tudtunk elfogyasztani az üvegekbe került.” (Dryp)*

Sejtjeink tudatosak erről. Tárolják azt az energiát (képességet), amire éppen nincs szükség, hogy ha kell, ott legyen. Ha ez a tárolt képesség nem szóródik szét, áthatja az egész testet s az már másképp nyilvánul meg.

„Szóhasználatomban tudatosnak nevezem azokat a jelenségeket, folyamatokat, amelyekre a tudati funkciók jelenléte a jellemző, és amelyeket az értelem, akarat, szándék irányít. Tudattalan folyamatnak nevezem azokat a folyamatokat, amelyek egyrészt nem a „tudat színe előtt” zajlanak le, és amelyek csupán megtörténnek, és rájuk egyfajta automatizmus a jellemző...

Ahhoz, hogy egy olyan bonyolult szervezet, amilyen az ember, jól működjön egy olyan bonyolult környezetben, amilyen a társadalom, ahhoz időről időre tudatos döntés-

re van szükség. Jó esetben olyan döntésre, amely segíti az ember tudattalan folyamatainak működését, és amely meghozatala után – az adott helyzetre vonatkozóan legalábbis – maguktól mehetnek tovább a dolgok, tudatosítás és döntéskényszer nélkül. A gazdaságos emberi működéshez azért van szükség időnként a tudatos döntésekre, hogy utána ne legyen szükség tudatos döntésekre, hanem a dolgok a helyükre kerülve menjenek tovább maguktól (a jól kialakított séma szerint, gördülékenyen, és az ember egyre jobban helyreállított belső rendjét tudattalanul követve).

Az ember tudatos folyamatainak legfőbb funkciói: önmagunk és környezetünk folyamatos követése, a célok tudatosítása, és csak rendkívüli esetben /szükségessé váló séma, attitűd módosítás esetén/ a tudatos beavatkozás.” (Bóta Tibor)

Mennyire szeretném, ha automatizmusom – gondolati, érzelmi, fizikai megnyilvánulásom – nem mechanikus, hanem mindig tudatos, azaz lelkiismeretes lenne. Ha őszinte vagyok magamhoz láthatom, hogy ettől messze vagyok. Tényleg csak azért állok meg néha, mert valami szokatlan megállít, a többit „csípőből” kezelem, mert így használom el a legkevesebb energiát. A megállás pillanata viszont ráébreszthet valamire, amire máskor soha sem gondolok. Arra, hogy vagyok. Talán nem a döntés, hanem az elhatározás pillanata ez. Nem a döntés két élethelyzet közt, hanem elhatározás, elhatárolódás a mechanikustól a tudatos javára. A ráébredés hozhatna egy érzelmet, egy hálaérzést és egy tisztánlátást. A mechanikus működés, bármennyire is gazdaságos erre soha sem ébreszt rá, csak a megállás. Úgy működni automatikusan, természetesen, hogy mindkettőt lássam és ne felejtsem el, ez lenne a „mennyei országa”, ami itt van. A környezet folyamatos, belevesztett követése az, ami tudatlan arra, hogy van. Ez lenne a „pokol”, ami szintén itt van. A közte lenni: annak látása, ami van, ahogy mechanikusan működök és ugyanakkor annak a látása is, hogy vagyok, hozza létre azt, ami talán a Bokor célja is: a lelkiismeret fejlődése és megnyilvánulása a világban. Ez az ember világa.

„Lelkiség

A lélek: fényttest.

Isten házában örökmécses.” (Szigeti Lajos)

Igen. Ezen dolgozni. Ennek összes akadályát szép lassan ledolgozni, elszenvedni ennek hatalmas nehézségét, hogy aztán már szabadon megnyilvánulhasson, ahogy Imre bácsinál vagy másoknál is történt, történik.

„Baj van a jelenlét tárgyában. Húzzuk még a harangot, de egyre kevesebben (és egyre inkább öregek) hallják meg annak szavát. El kellene juttatni az örömhírt a harangszót már meg nem hallókhoz is... Hisz-e a tudatalatink is abban, ami a tudatunkban él? (Bulányi György, 1971.)